

Ivan Majnarić

PLEMIĆKA OBITELJ RADINIĆA, OGRANAK NADINSKIH KAČIĆA

Ivan Majnarić
Braće Cvijića 26
Zagreb

UDK
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 31.3.2006.
Prihvaćeno: 28.6.2006.

Na temelju objavljene i neobjavljene izvorne građe iz Državnog arhiva u Zadru, Arhiva HAZU u Zagrebu i Znanstvene knjižnice u Zadru, autor novim saznanjima nadopunjuje prethodno objavljeni rad u broju 23 ovog zbornika, te u vrelima identificira pripadnike plemićkog roda Kačića potekle od Radina Kačića. Pozornost je pri tome usmjerena genealoškim pitanjima vezanim za rod, te nekim pitanjima nasljeđivanja. Također se govori o pitanju pripadnosti rodu Kačića, Mihovila pokojnog Ivana Mihaljevića iz Nina. U prilogima radu nalaze se prijepisi dokumenata te revidirano rodoslovlje plemićkog roda nadinskih Kačića. U kratkim ekskursima iznose se neka dodatna zapažanja o datiranju kaptolskih dokumenata te sustavu nasljeđivanja na području zadarskog zaleđa u kasnom srednjem vijeku.

Ključne riječi: kasni srednji vijek, zadarsko zaleđe, plemstvo, rod nadinskih Kačića, Nin, nasljeđivanje, rodoslovlje

U radu će se temeljem sačuvanih vrela identificirati pripadnike grane roda nadinskih Kačića potekle od Radina Kačića, sukladno rodoslovlju iznesenom u broju 23 ovog zbornika.¹ Ujedno će se ondje izneseno rodoslovlje pokušati upotpuniti nekim novim spoznajama. Rad, dapače, treba promatrati kao nastavak prethodnog te će se spoznaje iznesene na ovom mjestu oslanjati na već spomenutu literaturu i izvore.²

¹ Ivan Majnarić, Plemićka obitelj Kučića – prilog poznavanju roda nadinskih Kačića krajem XIV. i tijekom prve polovice XV. stoljeća, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, (dalje OPZ ZPZ HAZU) sv. 23, Zagreb 2005., str. 25-46.

² Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 26-29. U vezi s izvornim gradivom treba napomenuti da je Mladen Ančić za objavljivanje priredio kaptolske spise nastale radom zadarskog bilježnika Artikucija de Rivignana (AR ACI), koji su objavljeni u časopisu *Fontes – Izvori za hrvatsku povijest*, sv. 11, Zagreb 2005., str. 5-313. Ovdje zahvaljujem dr. sc. Mladenu Ančiću što mi je omogućio uvid u još neobjavljen prijepis spisa. Budući da je rad uglavnom završen prije njegovog objavljivanja, dokumenti će se navoditi prema originalnom rukopisu: Znanstvena knjižnica Zadar (dalje: ZKZd), Articutius de Rivignano (dalje: AR, ACI).

Kao i u prethodnom slučaju, rad je zamišljen kao prilog poznavanju genealogije nadinskih Kačića, ovaj put članova grane Radinovih potomaka.

Prema spomenutu rodoslovlju, grana roda nadinskih Kačića o kojoj će se ovdje više govoriti, potekla je od Radina, jednog od braće Lapca (Klapca), praoca obitelji Kučić. Radinov najstariji spomen sačuvan je posredno. Prilikom uvođenja samostana sv. Krševana u posjed Kokićana (1361.), među svjedocima čina spominju se Vojen pokojnog Perka i Vlatko Radinić, iz roda Kačića (*Voyeni condam Perchi de genere Chaçigh, Vlatiči Radinich de genere Chaçigh*).³ U trenutku zapisa tog pravnog čina moguće je da je Radin bio živ. Naime, uspoređujući način kojim je bilježnik Beltram de Tarsia zapisao sve svjedoke, odskače zapis Vlatka Radinića.⁴ Dok su uz ostale svjedoke zapisana imena očeva s pridjevkom *condam*, Vlatko je zapisan prezimenom, odnosno patronimikom. U slučaju da Radin nije bio na životu, najvjerojatnije bi i on bio zabilježen imenom uz koje bi stajao pridjev *condam*. Vlatko Kačić vjerojatno je bio Radinov sin, o čemu se više govori u nastavku. Ovdje je dovoljno spomenuti da prema sadašnjim saznanjima, vrela nakon 1361. više ne bilježe Vlatka, a Radin je nedvojbeno već bio preminuo 1386. godine.⁵

Te 1386. godine braća Petar i Klapac, sinovi Radina iz roda Kačića, daju u petogodišnji zakup zadarskom plemiću ser Marinu, sinu ser Mihovila de Ginano, tri gonjaja livada u selu Bistrovina.⁶ Od braće, Petar početkom 1390. više nije živ. Naime, u veljači njegova udovica Stoja iz Podnadina sklapa sporazum sa šurjakom Klapcem pokojnog Radina iz Podnadina, te nećakom im Jurjem pokojnog Vlatka Kačića, koji je tada stanovao u Zadru.⁷ Prema sporazumu Stoja se, uz naknadu od 15 libara malih, odriče

³ *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, (dalje: CD), XIII/1915. (sabrao Tadija Smičiklas, ur. Marko Kostrenčić i Emil Laszowski), dok. 76, str. 106-110; Stjepan Antoljak, Izumiranje i nestanak hrvatskog plemstva u okolici Zadra, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, sv. 9, Zagreb 1962., str. 55-115, a na ovom je mjestu korišteno reprint izdanje istog članka iz zbirke izabranih radova Stjepana Antoljaka, *Hrvati u prošlosti*, Split 1992., str. 323-383, ovdje str. 328; usp. Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 31-33.

⁴ CD XIII, dok. 76, str. 106-110 ... *in presenciam (!) supradictorum testium ac infrascriptorum, videlicet: Diminich et Radichi, fratrum et filios condam Clapçii de genere Lapuch, Martini condam Tolsse de genere Lasinçich, Voyeni condam Perchi de genere Chaçigh, Vlatiči Radinich de genere Chaçigh et Galisse condam Draxoy de genere Vuorich* ...

⁵ Arhiv HAZU (dalje: AHAZU), Petrus Perençanus (dalje: PP), Acta capituli Iadrenisi (dalje: ACI), 22'-21 (22. 7. 1386., IX). ... *Peter et Çlapac fratres filii condam Radini de generatione Chacichi habitatores in Nadino* ...

⁶ Isto. ... *dederunt et locauerunt ... ad quinque annos nunc proxime ... vnam suam peciam terre pratiue gognaiorum trium uel circa positum in villa vocata Bistrouina* Također se tom se prilikom kao granice livada navode: ... *de trauersa potoch, de siroco Butcho Perchouich, de quirina carsus dicte ville et de borea Thomassius condam Vlatchi* ... ; o Butku Perkoviću usp. Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 29-30.

⁷ AHAZU, PP, ACI, 37-37' (24. 2. 1390., XIII). ... *Stoia relicta condam Petri Radinich de genere Chacich que habitat sub Nadino ex vna parte et Clapac condam Radini olim fratris dicti Petri de eodem genere qui etiam*

svih prava na nekretnine i pokretnine pokojnog muža, osim žita posijanog te sezone, u korist muževljeva brata i nećaka.

Još u kolovozu 1389. uz Klapca pokojnog Radina spominje se sin mu Mihalj/Mihovil.⁸ Tom prilikom obojica za 200 libara malih prodaju zadarskom plemiću ser Bogdulu pokojnog ser Vida Rubeja (de Rubeo) ždrijeb oranica u Podnadinu u ostrovičkoj županiji. Polovina ždrijeba nalazila se na mjestu zvanom Bistrovina, a druga polovina na mjestu zvanom Butina.⁹ U ožujku 1390. stanovnik Nadina Klapac pokojnog Radina, sin mu Mihalj i nećak mu Juraj pokojnog Vlatka, stanovnik Zadra, prodaju Bogdulu Rubeju ždrijeb oranice.¹⁰ Polovina tog ždrijeba u više čestica, te s gonjajem livada, nalazila se na mjestu zvanom Kačićina u ostrovičkoj županiji,¹¹ a druga polovina, također u više čestica, u Podnadinu.¹² U travnju 1390. Klapac pokojnog Radina (*Clapaç condam Radini habitator sub Nadino*) i Bogdul Rubej ponovno trguju.¹³ Klapac ovaj put prodaje pola ždrijeba zemlje po Bogdulovu izboru ili u Butini pod Nadinom ili u Bistrovini.¹⁴ Osim toga, prodaje mu i četvrtinu mlina na vodu u Bistrovini, od

habitat sub Nadino et Georgius condam Vlatchi de eodem genere qui nunc habitat ladre ex altera parte ... prolibris quindecim parvoorum ... renunciacionem et reffutationem de omnibus iuribus suis si qua habet ... in bonis omnibus tam mobilibus quam immobilibus que condam fuerunt dicti Petri Radinich olim mariti sui ...saluo quod de ea parte que sibi spectat et pertinet in presenti anno de blado nunc seminato in terris que condam fuerunt dicti Petri ...

- ⁸ AHAZU, PP, ACI, 33'-34 (23. 8. 1389., XII). ... *Clapaç condam Radeni de genere Chacich de Subnadino et Michal eius filius ... pro precio librarum ducentarum parvoorum ... dederunt, vendiderunt et transactauerunt ... vnam sortem terre treginta duorum gognaiorum terre aratorie ad mensuram Sclaouonicam ... que tota sors terre posita est sub Nadino comitatus Ostrouice ...*
- ⁹ Isto. ... *medietas cuius est in loco vocato Bistrigeno et alia medietas in loco vocato Butina ...* O poziciji posjeda kao i njegovoj cjelovitosti svjedoče granice obaju lokaliteta: ... *de trauersa villa Grabrouçane Mogorouich, de siroco villa Vitorich, de quirina Peter Galcich Chachich et de borea via et lachus Nadini ...*; usp. Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 32; o Petru Galčiću Kačiću više će se govoriti dalje u radu.
- ¹⁰ AHAZU, PP, ACI, 37'-38 (2. 3. 1390., XIII). ... *Clapaç condam Radini de genere Chacich qui habitat in Nadino, Michal eius filius ... et Georgius condam Vlatchi de eodem genere qui habitat ladre ... dederunt, vendiderunt et transactauerunt ... vnam suam sortem gognaiorum treginta duorum terre aratorie ad mensuram croaticam ... de qua medietate ipsius est in loco vocato Chaciscina comitatus Ostrouice cum vno gognaio prati esse in pluribus et diuersis clappis terre ... et alie medietatis dicte sortis terre que est sub Nadino in pluribus et diuersis clappis terre ...*
- ¹¹ Isto. Kao granice Kačićine navode se: ... *de trauersa villa Grabroicane, de siroco partim villa Vitorich et partim villa Griuine, de quirina partim villa Eolsane paurre et partim Lisane mediantibus via publica et laco Nadinni (!) et de borea villa Dupçano ...*; usp. Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 32.
- ¹² Isto. S obzirom na uobičajeno navođenje granica Podnadina zanimljivo je ono u tom slučaju: ... *de trauersa, de siroco, de quirina et borea sunt dicti venditores cum propinquis suis ...*
- ¹³ AHAZU, PP, ACI, 43 (27. 4. 1390., XIII). ... *dedit, vendidit et transactauit ... medietatem unius sortis terre eligendam per dictum emptorem in terris et de terris dicti venditoris an eligere voluerit ipse emptor eandem mediam sortem (!) terre in Butina sub Nadino ... eandem mediam sortem terre in Bistrouina ...*
- ¹⁴ Isto. Tom se prilikom kao granice Butine navode: ... *de trauersa boschus, de siroco et de borea dictus emptor et de quirina terra ecclesie sancte Marie de Nadino ...*; a Bistrovine: ... *de trauersa Mogorouich, de siroco ville Vitorich, de quirina Butina et de borea Petar Galchich ...*

kojeg dvije četvrtine pripadaju Butku pokojnog Perka, a preostala četvrtina Jurju pokojnog Vlatka.¹⁵ Sve je stajalo oko 150 libara malih.

Nakon 1391. Klapac se u vrelima većinom spominje neizravno. U studenom 1392. Butko Perković Kačić, iz Podnadina, prodaje zadarskom trgovcu Ivanu Jurmaniću dvije čestice oranice od deset gonjaja u Bistrovini u Gornjem polju.¹⁶ Tom su prilikom obje čestice graničile sa zemljom Klapca pokojnog Radina iz Podnadina.¹⁷ U studenom 1393. *nobilis domina* Pava stanovnica Zadra, udovica Petra Vučetića iz Bribira, pripadnika roda Šubića, prodaje zadarskome trgovcu Ivanu Jurmaniću sedamnaest čestica od pola ždrijeba, pod oranicama i vinogradima, u Podnadinu u mjestu Dubčane.¹⁸ Dvanaesta čestica graničila je sa zemljama Klapca Radinića iz Nadina.¹⁹ Početkom 1394. prilikom kupoprodaje koju su proveli Martinuš pokojnog Butka Kačića i Ivan Jurmanić,²⁰ spominju se Klapčeve zemlje na lokalitetima podnadinskoga Donjeg polja: *Pod Cripa, (sub) Gonich, Mirosseuo Sello, (sub) vinea Stipancich, Prepogle*. Kao granične, njegove se zemlje ponovno spominju prilikom novih kupnji Ivana Jurmanića u ožujku 1394.²¹ i svibnju 1395.²² te veljači 1399. kad Juraj pokojnog Vlatka daje u zalog više čestica zemlje u Butini.²³

¹⁵ Isto. ... *vnam quartam partem quatuor parcium vnius molendini ab aqua de quo due partes ipsius quatuor precium sunt Butchi condam Perchi et reliqua ultima quarta pars est Georgii condam Vlatchi, quod molendinum totum possessum est in Bistrouina ...*

¹⁶ ZKZd, AR, ACI, 47-47' (25. 11. 1392., I), usp. Majnarić, Plemička obitelj Kučića, str. 30.

¹⁷ Isto. Granice obiju čestica zemlje glase: ... *vnus quorum claporum idem uenditor hos dixit esse confines: de borea et siroco possidet Clapcius filius Radeni de Podnadino de dicto genere Cacich, de trauersa et quirina possidet Georgius Cacich de dicto loco Podnadini; secundi clapi hos dixit esse confines: de trauersa et siroco possidet dictus Georgius Cacich, de quirina est potocus Bistrine, de borea possidet dictus Clapcius ...* O Jurju Kačiću više će se govoriti niže.

¹⁸ ZKZd, AR, ACI, 63-63bis' (4. 11. 1393., II); usp. Majnarić, Plemička obitelj Kučića, str. 33. ... *nobile domina Paua, relicta quondam Petri de Vochta de Briberio de genere Subich, habitatrice dicte ciuitatis Iadre ... dedit, uendidit et tradidit ... totam et integram vniam mediam sortem terre partim aratorie partim uineate ad rationem gognalium sexdecim pro ipsa media sorte ad mensuram Croatorum ... positam sub Nadino in loco uocato Dubčane in decem et septem peciis atque clapis ...*

¹⁹ Isto. Granice te dvanaeste čestice zemlje glase: ... *duodecimi clapi eadem uenditrix hos dixit esse confines: de siroco est vinea Stipancich, de trauersa et quirina est terra dicti Iuanusseuich, de siroco possidet Clapcius Radenich de Nadino ...*; mikrotoponim *vinea Stipancich* također spominje i Državni arhiv u Zadru (dalje: DAZd), Spisi zadarskih bilježnika (dalje: SZB), Petrus de Sarčana, b. I., fasc. III. (dalje: PS, ACI), 517-517', 518-518'.

²⁰ DAZd, PS, ACI, 517-517' (22. 1. 1394., II); o Martinušu Kučiću Kačiću usp. Majnarić, Plemička obitelj Kučića, str. 33-34.

²¹ DAZd, PS, ACI, 518-518' (4. 3. 1394., II) kao granice jedne od kupljenih čestica navodi: ... *de trauersa via communis, de austro terra Clapische, de quirina Clapaç Radenich, de borea emptor ...*; tom su prilikom kao granične spomenute i zemlje Martinuša Butkovića iz Nadina, usp. Majnarić, Plemička obitelj Kučića, str. 33.

²² DAZd, PS, ACI, 532'-533 (21. 5. 1395, III) kao granice jedne od kupljenih čestica navodi: ... *de trauersa Paulus Sperancich, de borea et quirina venditor, de austro Clapaç Radinich Cacich ...*; *venditor* je tom prilikom bio Karlo pokojnog Butka Kučića Kačića. O potonjem usp. Majnarić, Plemička obitelj Kučića, str. 34-35, 39.

Za sada najkasniji izravni poznati zapis o njemu potječe iz travnja 1399. Tada su Klapac Radinić i sin mu Mihalj, obojica iz Podnadina, prodali velik broj čestica zemlje Ivanu Jurmaniću (*comprata per Zuane marzer quondam Giurmano da Zara dalli Clap-pice Radenich de genere Cacich, e Michaglo di lui figlio sotto Nadin*).²⁴ U tri kasnija slučaja u kojima se uza sinove, o kojima se više govori u nastavku, spominje i sam Klapac, uz njega ne stoji riječ *condam*.²⁵ Ta riječ, međutim, u ista tri slučaja stoji uz očeve osoba s kojima Klapčevi sinovi trguju. Konačno, 1405. prilikom kupoprodaje, uz Klapca stoji *quondam*.²⁶ U svjetlu tih saznanja, može se zaključiti da je Klapac umro između 1399. i 1405.

Prije negoli se otvore još neka pitanja vezana za Klapca Radinića, potrebno je iznijeti neka zapažanja o stanovitom Vladislavu Kašiću i ocu mu Klapenu (Lapen, Hlapen), te se osvrnuti na sličnosti imena Klapen i Klapac. U lipnju 1391. Vladislav pokojnoga Klapena od roda Kašića, stanovnik sela Blizinjane (*Vladislauo condam Clapenni de genere Cassich habitante in villa uocata Blisignane*), za 200 libara malih prodaje svećeniku Andriji pokojnog Misečana, prioru ubožnice sv. Martina u Zadru, ždrijeb oranica u Podnadinu na mjestu zvanom Klokičina.²⁷ Postavlja se problem kojemu je rodu Vladislav zapravo pripadao, Kašićima ili Kačićima, a mogući odgovor može se izvesti iz različitih elemenata. Prvo, za Vladislava se izričito navodi da stanuje u (*habitans*) Blizinjanima, a čini se da formulaciju *habitans* u kaptolskim spisima Articutius de Riugnano većinom rabi za označivanje prebivališta, ne stalnog mjesta boravka.²⁸ Bilježnici su i inače znali biti nedosljedni pri navođenju mjesta boravka svojih stranaka. Tako se Grgur pokojnog Marka od roda Kačića u lipnju 1394., kad prodaje zemlje u

²³ AHAZU, Theodorus de Prandino – Iohannes de Trottis (dalje: TP-IT), ACI, 24-25 (13. 2. 1399., VI); usp. bilješku 61.

²⁴ Nikola Jakšić, Regesti zagubljenih zadarskih kaptolskih isprava na razmeđu XIV. i XV. stoljeća, *Radovi ZPZ HAZU u Zadru*, sv. 40, Zadar 1998., str. 81-96, ovdje br. 5, str. 85 (20. 4. 1399.). Riječ je o registima koje je tijekom druge polovine XVIII. stoljeća na temelju tada još postojećeg registra bilježnika i kaptolskog pisara Vannesa iz Ferma sastavio zadarski kanonik Guerrin Ferrante, ali čija sadržajna vjerodostojnost nije upitna.

²⁵ Usp. DAZd, PS, ACI, 517-517', 518-518', 533'-534. Usp. bilješke 39, 40, 41.

²⁶ Vidi Prilog 1. Također i DAZd, SZB, Iohannes de Trottis, b. I., fasc. III. (dalje: IT, ACI), 18' (30. 5. 1407., XV). Zapis je prekrižen i prekinut, a ostatak folije ispod njega je prazan, a s njim ujedno i započinje dio koji je pisao Teodorus de Prandino. Cjelokupni zapis nakon datacije glasi: ... *In capitulo Iadrensis Michael et Gregorius fratres et filii quondam Clapacii de Nadino de genere Cacich iure proprio et in perpetuum dederunt, vendiderunt et tradiderunt ser Jacobo de Gliubauaç nobiliis civii Iadre ibi presenti ementi et recipienti pro se suosque heredibus et successoribus* (Prekinto).

²⁷ ZKZd, AR, ACI, 26'-26 (11. 6. 1391., XIV). ... *pro precio et nomine precii librarum ducentarum soldorum paruorum ... dedit, uendidit et tradidit ... venerabile viro presbitero Andrea condam Messeçani ciue Iadre priore hospitalis sancti Martini de prope Iadram ... vnam suam sortem terre aratorie qua esse asseruit et conuenit gognalia triginta duo ad mensuram Croatorum positam sub Nadino in loco uocato Clochichina ...*

²⁸ Usp. ZKZd, AR, ACI, 5 ... *Bratco condam Volcoti de genere Lapçanin habitante in zardinis prefate ciuitatis Iadre ...*; ZKZd, AR, ACI, 11 ... *Zuetoio condam Stipchi de genere Lapçanin habitante in villa uocata Ticlichi ...*; ZKZd, AR, ACI, 18 ... *Iohanne condam Stipichi de dicto genere Mogorouich habitante in Lica in villa uocata Cuclichi ...*

Bistrovini Ivanu Jurmaniću,²⁹ određuje pridjevkom "iz Bistrovine", a u travnju 1395. kao stanovnik (*habitor*) Pritičevića od istoga kupuje kravu.³⁰ Drugo, zanimljivo je da se zemlje koje Vladislav prodaje nalaze na području Podnadina, karakterističnom baš po posjedima Kačića, odnosno u Kokićanima.³¹ Štoviše, u istom vremenskom razdoblju ne spominje se neki Kačić kao zemljovlasnik na području Podnadina. Prema navedenom izgledno je da je Vladislav zapravo pripadnik roda Kačića, iako nakon 1391. u ovdje korištenim vrelima nije identificirna osoba s imenom Vladislav Kačić.³² U tom slučaju, otac mu Klapen (Lapen, Hlapen) nije identičan Klapcu Radiniću, no ista su generacija, vjerojatno bratći.³³ Ne treba isključiti ni moguću pogrešku Artikucija de Riugnano prilikom upisa (Kačić umjesto Kačić), no ipak razrješenje tog problema očekuje još detaljnije proučavanje sačuvanih vrela.

Vraćajući se razmatranju o Klapcu Radiniću, vrela svjedoče da je posjedovao zemlje isključivo na području Podnadina te većinu kupoprodaja obavljao s istaknutim zadarskim plemićem Bogdulom Rubejem (de Rubeo) ili trgovcem Ivanom Jurmanićem. Je li s njima održavao i neke druge poslovne ili privatne veze, moguće je samo na-

²⁹ DAZd, PS, ACI, 524a-525 (10. 6. 1394., II) ... *Gregorio qondam Marci de villa vocata Bistrouina de genere Cacich ... dedit, vendidit et tradidit ... Iohanni qondam Iurmani ... duo sedilia terre circa gognaios duorum cum dimidio ... in dicta villa Bistrouine ... pro pretio et nomine pretii librarum centum et decem solidorum paruorum ...*

³⁰ Nikola Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, Split 2000., str. 139 spominje: ... *Gregorio condam Marco de Bistrouina Cacich habitator in Preticouich ...*; Grgur pokojnog Marka nedvojbeno pripada rodu nadinskih Kačića, no za sada se ne može utvrditi stupanj njegova srodstva s pripadnicima navedenim u rodoslovnom stablu u Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 39.

³¹ Da se radi o Kokićanima potvrđuju u dokumentu (bilješka 27) navedene granice mjesta zvanog *Clochichina*: ... *de trauersa est villa uocata Vitorich partim et partim villa uocata Cacich; de siroco est villa uocata Griuna; de quirina est uia regia; de borea est villa uocata Dubčane ...*; te Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, str. 287-288; Ivna Anzulović, Područje sela Korlata u prošlosti, *Zadarska smotra*, god. 45, br. 1/3, Zadar 1996., str. 241-298, ovdje str. 247-250; Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 32; usp. Franjo Smiljanić, Teritorij i granice Lučke županije u ranom srednjem vijeku, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, god. 35, sv. 22, Zadar 1995-96., str. 205-256, ovdje str. 211, 241-242. Kokićane pak dokument spominje u Podnadinu. Naime, u ovom je slučaju riječ o Podnadinu kao "distriktu" Nadina u kojemu se nalazi više sela/mjesta (*villa/locus*). To potvrđuje i npr. AHAZU, PP, ACI, 40' ... *positam sub Nadino in Butinci ... positam sub Nadino in Dubčane ...* ili AHAZU, PP, ACI, 43 ... *mediam sortem(!) terre in Butina sub Nadino ...* Dio Podnadina pripadao je ostrovičkom distriktu, npr. AHAZU, PP, ACI, 29 ... *sub Nadino comitatus Ostrouice ...* No, izvori jednako tako bilježe i samo selo/mjesto Podnadin: ZKZd, AR, ACI, 47' ... *Butchi Percouich de dicto genere Cacich et de dicto loco uocato Podnadino ...*; ZKZd, AR, ACI, 59' ... *loco uocato Podnadino ...*; čini se kako se *de Podnadino/de sub Nadino* uz ime pojedinog pripadnika roda nadinskih Kačića odnosi upravo na naziv sela/mjesta, pod Nadinom.

³² Moguće je Vladislav umro nedugo nakon 1391., pa ga vrela potom i ne spominju. Vladislava nema ni među nizom Kačića koji se spominju prilikom svjedočanstva niza plemića, pred sudačkim stolom u Podgrađu, da je Mihovil pokojnog Ivana Mihaljevića iz Nina pripadnik roda Kačića; usp. Prilog 2.

³³ Vrela neizravno spominju još jednu osobu imenom Klapac, vezano za granične zemlje u selu Bičina. AHAZU, PP, ACI, 46' (16. 12. 1380., III) ... *de borea locus qui fuit Clapaci ...*; ZKZd, AR, ACI, 17-18 (3. 5. 1390., XIII) ... *de siroco et borea possident heredes olim Radichii Clapcich de Bicina ...* No, ovaj se slučaj ne uzima u obzir budući da je najvjerojatnije riječ o nekoj trećoj osobi, s imenom Klapac.

gađati. Poglavitno zanimljivo zbog poznavanja rodoslovlja roda nadinskih Kačića, jest Klapčevo ime. Naime, čini se da je barem u drugoj polovini XIV. stoljeća u rodu karakteristično ime Klapac. Tako su Klapac Radinić i vjerojatno, radi li se o Kačiću, Klapen (Lapen, Hlapen) najvjerojatnije ime dobili po Lapcu (Klapcu) Kačiću. U skladu s tom spoznajom valja napomenuti kako u prethodnom radu nije nedvojbeno utvrđeno mjesto Radina na rodoslovnom stablu.³⁴ Ondje je istaknuto da zbog nedostatka podataka nije moguće sa sigurnošću utvrditi pripada li Radin prvoj ili drugoj generaciji potomaka Mihovila Petrovića, odnosno je li mu sin ili unuk. Ponudilo se razmišljanje da je Radin Mihovilov sin i Lapčev (Klapčev) brat, ali dobno blizak Lapčevu (Klapčevu) sinu Perku. Razmatranje o Klapčevu imenu dodatno razrađuje tu problematiku, ali ju nažalost za sada samo za sebe ne može riješiti. Naime, ako se na hrvatsko plemstvo primijeni model nasljeđivanja imena pretežit kod dalmatinskih patricijskih rodova/obitelji,³⁵ otvara se mogućnost da je Radin bio Lapčev (Klapčev) sin i Perkov brat. U tom bi slučaju Klapac Radinić ime naslijedio po djedu. Međutim, također je ime mogao naslijediti po stricu, što je također tipični model nasljeđivanja imena među hrvatskim plemstvom. Moglo bi se ponešto rasvijetliti problem kad bi se s potpunom sigurnošću mogli utvrditi međusobni dobni odnosi Klapca i braće mu Vlatka i Petra Radinića. Prema svemu dosad navedenom, Vlatko je među njima bio najstariji. Štoviše, Vlatkova sina Jurja vrela navode gotovo istodobno kad i strica mu Klapca. Petar je po starosti među braćom bio na drugomu mjestu, o čemu neizravno svjedoči njegova smrt (prije veljače 1390.) te donekle činjenica da ga dokument iz 1386. povodom davanja zemlje u zakup Marinu de Ginanu, navodi prije Klapca. U tom je slučaju Klapac najmlađi od braće i sukladno tome dobio ime po stricu. Budući da o suprugama i kćerima u rodu nadinskih Kačića nema previše podataka, nemoguće je govoriti o mogućem utjecaju suprugine obitelji u nasljeđivanju imena.

Općenito se može zaključiti da su među nižim i srednjim hrvatskim plemstvom³⁶ rodovi/obitelji bili patrijarhalni, pri čemu je isključivo dominirala agnatska, patrilinearna struktura obitelji, odnosno udajom je suprugina veza i dioništvo u rodu iz kojeg je potekla prestalo, te je ona započela uživati društveni status muževljeva roda.³⁷ Svakako se ponavljanjem imena unutar hiže/obitelji naglašavala pripadnost toj hiži/

³⁴ Majnarić, *Pleмиčka obitelj Kučića*, str. 36.

³⁵ O identifikaciji pojedinca putem rodovskih/obiteljskih veza i nasljeđivanju imena kod ranosrednjovjekovnog dalmatinskog patricijata više vidjeti u Zrinka Nikolić, *Rođaci i bližnji*, Zagreb 2003., str. 20-45, ovdje poglavito 34-45.

³⁶ Termini niže i srednje plemstvo rabe se u radu isključivo radi pozicioniranja Radinića u društvenom i gospodarskom, a ne u pravno-staleškom smislu te da se jasno izrazi da ta grana Kačića nije pripadala velikašku društvenom sloju.

³⁷ Damir Karbić (*Hrvatski plemićki rod i običajno pravo, pokušaj analize, Zbornik OPZ ZPZ HAZU*, sv. 16, Zagreb 1998., str. 73-117, ovdje 93-95) upozorava i navodi neke slučajeve u kojima su vrela suprugu bilježila imenima očeva i muževa, čime se nadalje otvara problematika položaja supruge unutar roda.

obitelji. Kako će se u daljnjem tekstu detaljnije obrazložiti, najvjerojatnije se u tom svjetlu mogu promatrati imena Mihalja/Mihovila sina Klapca Kačića i Mihalja/Mihovila Petrovića od kojega je potekla hiža Kačića, iako je u tom slučaju riječ o uobičajenom i čestom kršćanskom imenu Mihovil.

Dokument iz 1390. koji govori o nasljeđivanju također otvara neka pitanja vezana za rod. Premda se ne može utvrditi je li se Stoja, udovica Petra Radinića, odrekla muževljeve imovine u okviru uobičajenog nasljeđivanja ili zbog preudaje,³⁸ sasvim je izvjesno da Petar i Stoja nisu imali muškog potomka. Od podataka koji svjedoče o ekonomskom statusu roda, a prema kojima su držali oranice, vinograde i sijali žito, poglavito se ističe onaj o mlinu. Osim što dokazuje da su srednji plemići bili financijski sposobni držati mlin, svjedoči da je taj mlin bio u dioništvu pripadnika roda, a što ocrtava vlasničke odnose u rodu.

U dosadašnjem tekstu spomenuti su svi u vrelima poznati nedvojbeni Klapčevi sinovi: Mihalj, Grgur i Milgost. Milgost se spominje samo jednom zajedno s ostalom braćom 1411. godine, dok su spomeni prve dvojice češći. Vrela su ih zabilježila u sljedećim prilikama.

Prva dva puta, koliko je za sada poznato, Mihalja vrela spominju u kolovozu 1389. i ožujku 1390. uz oca Klapca prilikom sastavljanja kupoprodajnog ugovora s Bogdulom Rubejom.³⁹ Mihalj (*Micaglii filii Clapcii Radenich de genere Cacich de Podnadino*) ponovno se spominje početkom 1394. kad Martinušu Kučiću Kačiću daje pristanak za prodaju Ivanu Jurmaniću pola ždrijeba zemlje u osam čestica smještenih u Podnadinu u Donjem polju.⁴⁰ U ožujku 1394. sam prodaje Ivanu Jurmaniću za 60 libara malih 14 gonjaja u sedam čestica smještenih u Podnadinu na mjestima Donje polje i Butine.⁴¹ U svibnju 1395. zajedno s bratom Greškom (*Micaglo et Grescho fratribus filiisque Clapcii de Subnadino de genere Cacich*) za 30 libara malih ponovno prodaje Ivanu Jurmaniću zemlje od osam gonjaja smještenih u Kruševici/Kruščici kod Bistrovine/Kačićine u Gornjem polju.⁴² Mihalj se ponovno spominje 1399. zajedno s ocem,

³⁸ O širim implikacijama te tvrdnje usp. Ekskurs.

³⁹ Vidjeti bilješke 8 i 10; Antoljak, Izumiranje, str. 336, krivo datira Mihaljev spomen u 1384. Taj je podatak preuzet iz PS ACI, te se odnosi na 1394.

⁴⁰ DAZd, PS, ACI, 517-517' (22. 1. 1394., II).

⁴¹ DAZd, PS, ACI, 518-518' (4. 3. 1394., II). ... *Micaglo filio Clapcii Radenich de genere Cacich de Podnadino ... dedit, vendidit et tradidit ... Iohanni qondam Iurmani ... quatuordecim gognaiios terre ... vnum gognaium dicte terre vineatum ... positum sub Nadinum in loco uocato Dolgnen Pogle et in loco uocato Butine in septem clapis ... pro pretio et nomine pretii librarum sexaginta solidorum paruorum ...*

⁴² DAZd, PS, ACI, 533'-534 (2. 5. 1395., III), Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, str. 145. ... *in nomine pretii librarum triginta paruorum ... vniam petiam terre arratorie circa octo gognaiorum ... in Crusseuica ad Bistrouinam in loco uocato Gorgnie Pogle* Izgleda da Stjepan Antoljak (Izumiranje, str. 337) misli na ovaj dokument govoreći "kao stanovnici Podnadina navode se 1395. braća Arkandeo i Griško". Očito je riječ o previdu, a analogija Arkandeo – Mihael, dovoljno je jasna.

kad su Ivanu Jurmaniću prodali veliki broj čestica na području Podnadina.⁴³ U srpnju 1405. spominje se zajedno s bratom Grgurom, kao svjedok, kad je Juraj pokojnog Vlatka založio zemlje Ivanu Jurmaniću.⁴⁴ Braća se ponovno spominju 1407. prilikom prodaje zemlje Jakovu Ljubavcu (de Gliubauac).⁴⁵ Mihalj se 1409. spominje pred sudom u Podgrađu u vezi s gubitkom spora s Ivanom *State* iz Zadra oko 100 libara malih i 8 zlatnih dukata.⁴⁶ Mihalj u listopadu 1410. kao jamstvo za posuđene novce zalaže ždrijeb zemljišta u Podnadinu Danijelu Ninojeviću Vlahu (*subimpignoravit vniam suam sortem terre posite sub Nadino*).⁴⁷ Posljednji izravni poznati spomen Mihalja datira iz 1411. kad se spominje u svjedočanstvu u vezi s pripadnosti Mihovila pokojnog Ivana Mihaljevića iz Nina rodu nadinskih Kačića.⁴⁸ U travnju 1416. kad Karol Butković Kačić prodaje osam gonjaja zemlje u Podnadinu, spominju se Mihaljeve granične zemlje.⁴⁹ Od Mihaljevih potomaka za sada je u vrelima identificiran samo sin mu Franko (*Francus condam Micagli Cacich de villa Nadini*), koji u listopadu 1461. za 39 libara malih prodaje Zadraniu Petru Bertoniću tri čestice zemlje ukupne veličine četiri gonjaja u selu Nadin.⁵⁰

Klapčev sin Grgur, prema sadašnjim spoznajama, spominje se svega nekoliko puta. Prema sličnosti imena i donekle činjenice da vrela nakon 1395. više ne spominju Greška, potonji je najvjerojatnije identičan s Grgurom. Nakon spominjanja s bratom Mihaljom 1405. i 1407., Grgur 1416., u svoje i ime brata mu, kupuje za dvadeset zlatnih dukata od izvršitelja oporuke Ivana Jurmanića osam čestica zemlje u Podnadinu.⁵¹ U ožujku 1426. Grgur je kao jamstvo za posudbu šest zlatnih dukata založio

⁴³ Vidjeti bilješku 24.

⁴⁴ Vidjeti Prilog 1. Tom se prilikom spominju i ostali Kačići, u vrelima tadašnjeg razdoblja najučestalije spominjani pripadnici roda nadinskih Kačića. Zato se dokument iznosi u cijelosti transkibiran.

⁴⁵ Vidjeti bilješku 26.

⁴⁶ Taj je spor posredno zabilježio zadarski bilježnik Šimun Damjanov, 10. studenog 1453.; usp. Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, str. 174.

⁴⁷ DAZd, SZB, IT, ACI, 25' (9. 10. 1410., IV).

⁴⁸ Vidjeti Prilog 2.

⁴⁹ AHAZU, TP-IT, ACI, 163-164 (10. 4. 1416, IX); usp. Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 39; .. *infra hoc confines: de sirocco possidet Michael Clapcich de quirina est Blato de borea possidet ser Iohannes Bertovich et de traversa est via publica ...*

⁵⁰ DAZd, SZB, Simon Damiani (dalje SD), b. IV, fasc. V/12, 251-251' (30. 10. 1461., X). Čestica oranice od tri gonjaja nalazila se na mjestu zvanom *Butine visse Glauice*, čije su granice: ... *de trauersa possidet Simon Cacich de dicta villa, de borea Paulus Spirancich, de sirocco Georgius Colzarouich, de quirina buscus ...*; čestica vinograda od pola gonjaja na mjestu zvanom *Cacichi*, čije su granice: ... *de trauersa Margeruta cutina, de sirocco dictus venditor, de borea dictus Simon Cacich, de quirina Hertenichi ...*, (o lokaciji Kačića usp. Majnarić, Plemićka obitelj Kučića, str. 32); posljednja čestica od pola gonjaja nalazila se na mjestu zvanom *Plasse*, čije su granice: ... *de trauersa uia publica, de quirina Hertenichi, de sirocco dicti Hertenichi, de borea supradictus Simon Cacich ...*

⁵¹ AHAZU, TP-IT, ACI, 180-182 (10. 12. 1416., X). ... *precii ducatorum viginti auri ... vendiderunt ... predicto Gregorio quondam Clapacii ... pro se ac nomine et vice Michaelis eius fratris ... vniam totam et integram sortem terre aratorie dicte comissarie dicti quondam Iohannis Iurmanich, que fuit olim presbiterii Andrea Misseganich de Iadra, positam in Podnadino in octauo peciis atque clapis ...*

zadarskom mesaru Radojku Budiniću česticu vinograda od tri gonjaja, te dvije čestice oranica veličine tri i dva gonjaja, sve smještene u Podnadinu.⁵² Taj je ugovor poništen u veljači 1431., kad su neimenovani baštinici pokojnoga Grgura (*heredibus dicti condam Gregorii*) vratili rečenu sumu Radojku Budiniću. Grgur je, dakle, preminuo između 1426. i 1431., a od njegovih neimenovanih nasljednika, za sada je u vrelima identificiran samo sin mu Šimun (*Simon condam Gregorii de generatione Cacich de uilla Nadini*), koji u listopadu 1459. prodaje za sto libara malih zadarskom plemiću ser Kreši pokojnog ser Šimuna de Zadolinis ždrijeb zemlje u više čestica u selu Nadin.⁵³ U listopadu 1461. spominju se njegove zemlje kao granične s onima koje prodaje Franko pokojnog Mihalja.⁵⁴ Vjerojatno je Šimunov potomak, moguće unuk, Šimun koji se 1527. spominje u zadarskoj citadeli (*Simon Cazich official*).⁵⁵ Ovo su tek uzgredni podaci o generaciji Kačića nakon Mihalja i Grgura. Detaljnije istraživanje vrela polovine i druge polovine XV. stoljeća, moguće će otkriti više podataka o toj generaciji. Pri tome bi, međutim, mogla biti znakovita i riječ iz naslova rada Stjepana Antoljaka – izumiranje.

Juraj je jedini nedvojbni u vrelima identificiran Vlatkov potomak. Spominje se u veljači 1390. kada, zajedno sa stricom Klapcem, sklapa sporazum sa Stojom, ženom pokojnog mu strica Petra.⁵⁶ U ožujku iste godine Juraj, tada naveden kao stanovnik Zadra, u dioništvu sa stricom Klapcem i bratićem Mihaljom, prodaje Bogdulu Rubeju ždrijeb oranice.⁵⁷ U travnju iste godine spominje se da Juraj posjeduje četvrtinu mlina.⁵⁸ Dana 25. studenog 1392. spominju se njegove zemlje, kad Butko Perković Kačić prodaje dvije čestice svoje zemlje Ivanu Jurmaniću.⁵⁹ Svega dva dana kasnije Juraj, stanovnik Zadra (*Georgio Vlatchouich de genere Cacich de Podnadino habitatore dicte ciuitatis Iadre*), uz pristanak Butka Perkovića, za 250 libara solida malih (*pro precio et nomine precii librarum ducentarum quinquaginta soldorum paruorum*) prodaje Ivanu Jurmaniću ždrijeb zemlje u više čestica, smješten u Bistrovini, u Gornjem polju.⁶⁰ U siječnju i ožujku 1394. te u svibnju 1395. ponovno se spominju njegove zemlje, a Vlatko

⁵² DAZd, SZB, Theodorus de Prandino (dalje: TP), b. III, fasc. IV, 205-205' (18. 03. 1425., IV); usp. Majnarić, Plemička obitelj Kučića, str. 41.

⁵³ DAZd, SZB, SD, b. III, fasc. V/8, 7'-8' (04. 10. 1459., VIII).

⁵⁴ Vidjeti bilješku 49.

⁵⁵ Šime Ljubić, *Commissiones et relationes Venetae*, sv. 1, Zagreb 1876, str. 217; usp. Antoljak, Izumiranje, str. 345

⁵⁶ Vidjeti bilješku 7.

⁵⁷ Vidjeti bilješku 10.

⁵⁸ Vidjeti bilješku 13.

⁵⁹ Vidjeti bilješku 16 i 17. Tamo je osoba naslovljena *Georgius Cacich de dicto loco Podnadini*. Budući da se čestica nalazi u Bistrovini u Gornjem polju, gdje, kako vrela spominju, Juraj pokojnog Vlatka drži zemlju iste 1392., te 1395., radi se nedvojbno o istoj osobi.

⁶⁰ ZKZd, AR, ACI, 47-48 (27. 11. 1392., I), kao granice *loci uocati Bistrouina* navode se: ... *de siroco est villa uocata Vitorich; de quirina est villa uocata Cochichino; de borea est villa uocata Bucouich; de trauersa est villa uocata Grabrouičane* ... usp. bilješku 31.

i osobno, kad Mihalj i Greško prodaju zemlje.⁶¹ U veljači 1399. Juraj kao jamstvo za 70 libara zalaže svojim rođacima, braći Stipši, Petru i Nikoli pokojnog Križana iz Nadina od roda Viktorića (*Stipissa, Petrus et Nicola fratres et filii quondam Crisiany de Nadino de genere Victorich consanguiney ipsius Georgii*), više čestica zemlje od oko šest gonjaja u Butini.⁶²

Taj dokument, osim što svjedoči o srodstvu, otvara nešto dublju problematiku. Naime, to srodstvo (*consanguineis germanis*) nije bilo po muškoj⁶³ već po ženskoj liniji roda Kačića. Je li ta ženska osoba bila Jurjeva teta ili sestra ostaje upitno. Vrela krajem XIV. stoljeća, međutim, ne spominju rod Viktorića/Vitorića učestalo,⁶⁴ pa se otvara

⁶¹ DAZd, PS, ACI, 517-517', spominje Jurjeve zemlje u Podnadinu na lokalitetu *Pod Cripa, Basco, Na Iadrich, Miroseuo Sello* i *Prepogle*; DAZd, PS, ACI, 518-518', spominje da četiri od sedam prodanih čestica graniče s Jurjevima; a DAZd, PS, ACI, 532'-533, njegove čestice na lokalitetima ... *ad Bistrinam in Gorgne Pogle ...* i *Zacluč*; DAZd, PS, ACI, 534 ga spominje prilikom navedene kupoprodaje.

⁶² AHAZU, TP-IT, ACI, 24-25 (13. 2. 1399., VI), ... *pro quibus libris septuaginta parvoom restituendis et soluendis per ipsum Georgius apud Stipissa, Petro et Nicolo fratribus et consanguinis suis ... dedit et locauit ... loco pignoris et ypotece ... in Buctine ...* Kao granice tri gonjaja vinograda navode se: ... *de siroco est vinea Zuuelli Zuuelich, de quirina possidet dictus Georgius partim et partim Clapac Radinich, de traueressa possidet Carolus, de borea possidet dictus Zuuellus ...*; kako granice dva gonjaja obradive zemlje spominju se: ... *de traueressa est via publica, de siroco possidet dictus Carolus, de quirina vinea ipsius Georgii et Clapci, de borea dictus Clapac ...*, te kao granice gonjaja obradive zemlje spominju se: ... *de traueressa est via publica, de siroco est terreni ecclesie sancte Marie, de quirina terreni dicti Georgii, de borea dictus Carolus ...*

⁶³ Kao takvi se npr. spominju: ... *Stoissa condam Iurse de Volchouich ... Petcho, Bilsa et Dminach fratribus, dillectis suis consanguineis germanis ...*; AHAZU, PP, ACI, 8'-9 (29. 11. 1384., VII).

⁶⁴ Prema sadašnjim saznanjima prije 1399. spominje se *Dragoslauus condam Grupsi de generatione Victorich nunc habitator in Xelmanico*; AHAZU, PP, ACI, 28' (26. 12. 1388., XII) i *Petrus filius Dragoslauu Grupcichi de generatione Vtorich (!)*; AHAZU, PP, ACI, 28'-29 (7. 2. 1389., XII). U svibnju 1395. DAZd, PS, ACI, 532'-533 bilježi zemlje Žuvela Viktorića (*Zouillus Victorich*). DAZd, SZB, IT, ACI, 15 (11. 1. 1406., XIV), odnosno AHAZU, TP-IT, ACI, 50-52 (11. 01. 1406., XIV) bilježe Luku pokojnog Jurja od roda Viktorića, stanovnika Zadra kako prodaje nećaku Jakovu Žuveliću pokojnog Žuvela zemlje u Viktorišćini (... *Lucas quondam Georgii habitator Iadre de genere Victorich ... Jacobo Zuuelich quondam Zueli de dicto genere eius nepoti ... in villa Victorischine sub Nadino ... de borea sunt Cacischine, de traueressa est partim Draginich et Grabrouicane, de siroco est campus Cognesich in parte et partim Gruina, de quirina via publica ...*; za potonje granice usp. Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, str. 297-298). DAZd, SZB, IT, ACI, 30 (11. 11. 1409., VIII) bilježi *Franollus filius Radini de genere Victorich habitator in Piscimano* kako prodaje Nikoli Beciću (*Nicole Bečich de Nadino*) četvrtinu ždrijeba u Viktoriću (... *quartam partem vniuis sortis terre ... in Victorich comitate Nouigradi...*); usp. Anzulović, Područje sela Korlata, str. 250. Antoljak, Izumiranje, str. 343-344, 359, spominje Petra i Nikolu pokojnog Križana i 1400., a 1425. Radoslava Stupkovića. Nikola Becić također je pripadao rodu Viktorića, kako svjedoči AHAZU, TP-IT, ACI, 157-158 (7. 3. 1416., IX), koji prodane čestice na području Podnadina locira *capita Vitum, Stipan, Crisian Becich de Nadino, te capita Vitum, Stipsia, Crissian Victorich*. AHAZU, TP-IT, ACI, 163-164 (10. 4. 1416., IX), spominje Mateja Križanića (... *Matheus Crisanich de genere Victorich ...*) prilikom kupnje zemlje u Podnadinu od Karola Butkovića Kačića, a AHAZU, TP-IT, ACI, 206-207 (25. 8. 1422., XV) kao stanovnika Zadra prilikom zalaganja neke zemlje. Čini se da je s rodom Viktorića posredno povezan zapis DAZd, SZB, IT, ACI, 23'-24 (10. 11. 1408., I) koji bilježi *Jacobus Zuuellich de genere Camenagnin, habitator Iadre*, koji prodaje Ivanu Jurmaniću devet gonjaja u Kokićanima (*vnam suam possessionem nouem gognalium uel circa positam in villa Chochichine*), što u slučaju da se radi o istom Jakovu nadalje otvara problematiku. Jakova Žuvelića iz Nadina, ali i Nikolu Becića i Mateja Becića spominje Stjepan Antoljak, Pobiranje marturine, crkvene desetine i vojščine

mogućnost da su se pripadnici roda, koji još i nije bio u potpunosti formiran, identificirali putem svojih rođaka Kačića, odnosno mogućnost da pojedinci roda Viktorića još nisu postigli potpuni skup prava karakterističnih za plemićke rodove, a koja će potom rod osiguravati i projicirati na svakoga pojedinog pripadnika, pa su ta prava nadomještali svojom identifikacijom kroz rod koji ih je već imao, Kačiće.

Također, u veljači 1399. Juraj (*Zorzi quondam Vlatco*) i Karol Butković za 45 libara malih prodaju Ivanu Jurmaniću tri gonjaja vinograda u Butini.⁶⁵ U srpnju 1405. za 165 libara malih Juraj zalaže Ivanu Jurmaniću ždrijeb zemlje, od kojeg je polovina bila smještena u Kačićini, a polovina u Podnadinu.⁶⁶ Posljednji za sada poznati spomen datira iz 1411. kad se Juraj spominje među ostalim navedenim Kačićima.⁶⁷

U završnom dijelu rada otvorit će se još neki problemi vezani za tu granu roda nadinskih Kačića. Naime, vrela su uz dosad obrađene Kućice i Radiniće zabilježila još jednog pripadnika roda. U lipnju 1389. Petar pokojnoga Galca stanovnik Bistrovine (*Peter condam Galci de genere Chacich qui habitat in villa Bistrouina comitatus Ostrouice*), prodaje Bogdulu Rubeju tri čestice zemlje veličine tri gonjaja i tri četvrtine jednog gonjaja oranica u Bistrovini.⁶⁸ Dio graničnih zemalja prve čestice tom prilikom pripadaju Petrovu nećaku Grguru te nekoj braći Petru i Mihovilu.⁶⁹ Navedeni Grgur nedvojbeno je pripadnik roda Kačića te najvjerojatnije identičan Grguru pokojnoga Klapca. Kako otpada mogućnost da je Petar Galčić bio Grgurov djed ili stric, ostaje jedino ona da mu je bio stric u drugom koljenu. To vodi k mogućem zaključku da je Petar bio u istoj generaciji s braćom Klapcem, Vlatkom i Petrom Radinićima, a Petrov otac Galac generacija Radina, moguće njegov brat, odnosno Mihaljev/Mihovilov sin ili unuk. Razmatranje nadopunjuju i podatci iz svibnja iste 1389. Tada je Petar pokojnoga Galca u ime 100 libara malih miraza za nećakinju Ružu, kćer pokojnog mu brata Utišena, založio budućem Ružinu mužu Ivanišu Grgurovu iz Zahuma (*Yuanussius filius Gregorii de vila Čaachom*) više čestica zemlje od 15 gonjaja u Bistrovini.⁷⁰

u zadarskom distriktu (1435), *Starine*, sv. 49, Zagreb 1959., str. 227-234; na ovom je mjestu korišteno reprint izdanje istog članka iz zbirke izabranih radova Stjepana Antoljaka, *Hrvati u prošlosti*, Split 1992., str. 433-441; ovdje str. 438.

⁶⁵ Jakšić, Regesti, br. 9, str. 86.

⁶⁶ Usp. Prilog 1.

⁶⁷ Usp. Prilog 2.

⁶⁸ AHAZU, PP, ACI, 32'-33' (7. 6. 1389., XII). ... *quatuor gognaios terre aratorie et tres partes quatuor parcium vnius gognai vnee ... in dicta villa Bistrouina cimitatus Ostrouice et sub dicta villa in tribus clapis ...*

⁶⁹ Isto. ... *primo clappo hii sunt confines ut dixerunt: de trauersa partim terra dicti Petri venditoris et partim terra Gregorii nepotis sui, de siroco poduorniča dicti Petri venditoris, de quirina terra dicti Gregorii et de borea terra Michaelis et Petri fratrum ...*

⁷⁰ AHAZU, PP, ACI, 35' (7. 5. 1389., XII). ... *Petro condam Galci dante et dotante et dotis nomine Ruse neptis sue et filie condam Vtiseni condam fratris ipsius Petri ac vxoris dicti Yuanussii libras centum parvorum,*

U kolovozu 1389.⁷¹ te dvaput u travnju 1390.⁷² spominju se Petrove zemlje kao granične prilikom kupoprodaja. U travnju 1393. Petar više nije na životu. Tada se spominje Petrova udovica Dimina pokojnog Cvitka od roda Polečića,⁷³ iz Bistrovine (*Dimina filia quondam Ciuitchi de genere Poleccich et relicta condam Petri olim Galcii de genere Cacich de villa uocata Bistrouina*) koja za svojeg zastupnika imenuje zadarskoga plemića ser Krešu pokojnog ser Rajnerija de Varicassisa (*ser Cressio quondam ser Raynerii de Varicassis nobile ciue ladre*), te mu daje punomoć da od uživatelja posjeda pokojnog joj muža, u ime njezina miraza, istjera 80 dukata i opravu, "temeljem običaja Hrvata".⁷⁴ Traženje Dimine sukladno je odredbama čl. 17b Novigradskog zbornika,⁷⁵ a i dokument sam ističe miraz i opravu (opremu/ruho), a što je običaj Hrvata, "djedova i predjedova na tlu hrvatske između Knina i Nina", onih na čiji je poticaj zapisan Zbornik. Kako je tekla isplata Diminina miraza svjedoči spis iz 1394. Tada je zabilježena već spomenuta prodaja zemlje Grgura pokojnog Marka Kačića iz Bistrovine i Zadrana Ivana Jurmanića.⁷⁶ Kao granične zemlje nekoliko prodanih čestica, tom se prilikom spominju one pokojnog Petra (*de trauersa et austro terre dicti quondam Petri Galcich*), među kojima neke trenutačno drži ser Krešo pokojnog ser Rajnerija de Varicassisa (*de austro et quirina est terra que fuit quondam Petri Galchich, quam ad presens possidet ser Cressi Raynerii de Varicassis ciuis ladre*).

que libre centum parvorum nomine dotis predictae computate fuerunt in quin decim et pro quin decim gognais terre positae in villa Bistrouine in pluribus et diuersis clappis et peciis terre ... quin decim gognai terre dati et designati fuerunt per dictum Petrum nomine pigneris et pro pignere dictarum librarum centum parvorum pro dote et dotis nomine ipsius Ruse ipsi Yuanussio stipulanti et recipienti nomine et vice dicte Ruse uxoris sue ... Kao granice Bistrovine navode se: ... de trauersa villa Stupichi, de siroco villa Vitorichi, de quirina villa Nadini et de borea villa Vuchouichi ...

- ⁷¹ Vidjeti bilješku 8; kupoprodaja Klapca Radinića i sina mu Mihalja s Bogdulom Rubejom.
- ⁷² Riječ je o kupoprodaji Butka Perkovića i Bogdula Rubeja, a granične zemlje Petra Galčića spominju se u vezi s dva prodana gonjaja livada AHAZU, PP, ACI, 42' (08. 04. 1390., XIII); usp. Majnarić, Plemička obitelj Kučića, str. 30; te o kupoprodaji Klapca Radinića i Bogdula Rubeja (usp. bilješku 13 i 14).
- ⁷³ DAZd, AR, b. IV, fasc. I, 62' (04. 09. 1384., VII) bilježi prodaje zemlje Cvitka pokojnog Radete Polečića iz Meljače trgovcu Damjanu pokojnog Marina Polečića, stanovniku Zadra (... *Zuetchus condam Radete de Meglaçcha de genere Poglessich uenditit ... Damiano merçario habitatore ladre condam Martini de dicto genere Poglessich duo gognaios ... terre posite in villa Meglaçche ... vnam peciam terre pratue posite in dicta villa Meglaçche ... pro libris viginti parvorum ...*). DAZd, AR, b. V, fasc. III, 30-30' (20. 01. 1387., X) svjedoči da je Cvitko nedugo prije preminuo.
- ⁷⁴ ZKZd, AR, ACI, 58'-59' (24. 08. 1393., I). ... *fecit, constituit et ordinavit eidem ser Cressium Raynerii de Varicassis presentem et presens mandatum et onus procurationis sponte suscipientem suum uerum et certum nuncium ... legitimum procuratorem et quicquid melius dici et esse potest, specialiter ad petendum, exigendum, recuperandum et recipiendum a detentoribus et possessoribus bonorum que fuerunt dicti quondam Petri quondam mariti ipsius Dimine ducatos octuaginta auri boni et iusti ac legalis ponderis uigore instrumenti dotalis ... necnon uictum et uestitum eidem Dimine constituenti spectantem et debendum secundum usum et morem Croatorum ...*
- ⁷⁵ Miho Barada, *Starohrvatska seoska zajednica*, Zagreb, 1957., str. 158-177, ovdje str. 168.
- ⁷⁶ Vidjeti bilješku 29. Grgur je prodao velik broj čestica, čiju lokaciju i granice dokument podrobno bilježi, a čija se transkripcija zbog ograničenosti prostora ovdje neće navoditi.

Osim što identificiraju Petrovu ženu i njezin rod, dokumenti svjedoče da su se Kačići odođivali s plemstvom sebi istog ili približno istog statusa.⁷⁷ Također je izgledno da Petar Galčić i supruga mu Dimina nisu imali muškog potomka. Pri tome je znakovita razlika u bilježenju druge zemlje koja je pripadala pokojnom Petru prilikom opisa granica njezine zemlje. One zemlje koje nije držao ser Krešo de Varicassis, vjerojatno u zalogu do isplate Diminina miraza, pripale su rodu, odnosno živućim pripadnicima roda. Je li se Dimina preudala nije moguće sa sigurnošću odgovoriti. Takvu mogućnost otvara spominjanje Kreše Varikaše kao njezina zastupnika pri isplati miraza. Naime, donekle je upitno bi li taj zastupnik postojao da preudaje nije bilo.

Na samom kraju pozornost će se posvetiti i pitanjima vezanim za pripadnost ninskog plemića Mihovila pokojnog Ivana Mihaljevića rodu nadinskih Kačića. Taj se spominje u prijepisu isprave načinjenom 1403. pred Ninskim kaptolom u vezi s prodajom četirju sela 1398.⁷⁸ Naime, u kolovozu 1403. pred Ninskim kaptolom vitez (*miles*) Tvrtko Kurjaković Mogorović zatražio je prijepis isprave kralja Žigmunda iz 1398. koja svjedoči da je od Stjepana Petrova Posedarskog kupio sela Kačina Gorica, Suhovare, Grguricavas i Krneza za 3000 florena. Za istu je sumu Stjepan Posedarski sela prethodno kupio od Mihovila Ivanova od roda Kačića iz Nina (*Michaele filio Iohannis de genere Kacich de Nona*), koji je u trenutku bilježenja isprave 1398. već bio pokojni. Riječ je o Mihovilu pokojnog Ivana Mihaljevića, za kojeg je niz plemića posvjedočio pred sudačkim stolom u Podgrađu da pripada rodu nadinskih Kačića, s čijim je članovima od iste hiže i iste krvi.⁷⁹ Njegovo je praćenje otežano zbog učestalosti imena Mihovil u vrelima, no u sljedećim slučajevima najvjerojatnije se radi o njemu identičnoj osobi. U listopadu 1384. spominje se kao svjedok čina bilježenja prodaje gonjaja zmelje.⁸⁰ U listopadu 1389. spominje se kao ninski egzaminator, kojom je prilikom i vlastoručno ovjerio izdanu ispravu (*et ego Michael filius quondam domini Iohannis examinatore manum missi*).⁸¹ U studenome 1389. kada Bratko pokojnog Vukote od roda Lapčana prodaje svećeniku Andriji pokojnog Misećana neke zemlje u Dubčanima, Mihovilove se zemlje spominju kao granične.⁸² Kao granične, zemlje mu se spominju i 1395., a tom prilikom isprava čini razliku između njegove zemlje i zemlje koju tada

⁷⁷ Za širi kontekst koji otvara ta tvrdnja usp. Karbić, Hrvatski plemićki rod i običajno pravo, str. 94-95.

⁷⁸ Na ispravu je prvi upozorio Antoljak, Izumiranje, str. 337, a zatim ju detaljnije komentirao i objavio Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, str. 111, 114-115, 305-307. Izvornik se čuva u Hrvatskom državnom arhivu (dalje HDA), fond br. 877, *Documenta mediaevalia varia*, br. 134.

⁷⁹ Usp. Prilog 2.

⁸⁰ Giuseppe Praga, *Atti e diplomati di Nona (1284-1509)*, Archivio storico per la Dalmazia, god. 11, sv. 21, Rim 1936, str. 143-144. ... *presentibus ... ser Michaele domini Iohannis ...*

⁸¹ Praga, *Atti e diplomati di Nona*, str. 183. ... *ser Michaele domini Iohannis examinatore ...*

⁸² ZKZd, AR, ACI, 5-6 (4. 11. 1389., XIII).

drži ser Krešo de Varicassis (de borea est terra Michaelis Micagleuich de Nona quam nunc possidet dictus ser Cressius de Varicassis).⁸³

Ovih nekoliko spomena Mihovila Mihaljevića otkriva da je držao zemlje na području Podnadina te bio vlasnikom spomenutih sela. Kako je došao u njihov posjed ostaje upitno, no pri tome je možda znakovito da su u jednom od sela koje Mihovil posjeduje, Kačinoj Gorici, vrela u ožujku 1391. zabilježila Ivana pokojnog Jakova od roda Kačića, kako prodaje braći Pavlu i Ivku pokojnog Radmana od roda Mogorovića iz Like dva ždrijeba zemlje za 120 libara malih.⁸⁴ Istog je dana zabilježena i druga isprava u kojoj se Pavao u svoje i ime svojega brata, odnosno njihovih nasljednika i baštinka obvezao vratiti dva kupljena ždrijeba kad Ivan ili njegovi nasljednici i baštinci isplate novac dobiven pri kupnji ta ista dva ždrijeba.⁸⁵ Vrela, međutim, ne otkrivaju je li uz Ivana pokojnog Jakova u Kačinoj Gorici živjelo u tom razdoblju još Kačića. No, Nikola Jakšić uspješno je dokazao da su Kačići držali u Kačinoj Gorici posjede i tijekom 13. stoljeća.⁸⁶ Povezujući naziv Kačina s Kačićima,⁸⁷ spominje da je 1289. ondje neke posjede držala neimenovana udovica kneza Mihalja/Mihovila iz Nina. Ta isprava koja spominje pritužbu Damjana de Miligosta protiv supruge i sinova pokojnoga kneza Mihalja u vezi s pravom držanja njegovih posjeda, a zbog čega je Damjan zatražio pomoć zadarskoga kneza,⁸⁸ međutim, ne spominje izričito da je *comes* Mihalj pripadnik roda Kačića. Premda tu tvrdnju Jakšić nije izričito objasnio, njegova logika zaključivanja poprilično je jasna. Posjedovanje u Kačinoj Gorici, identičnost imena s Mihovilom Mihaljevićem (1398) koji je nedvojbeno Kačić i posjeduje Kačinu Goricu, titulacija *comes*, sve je što upućuje na zaključak da je zaista bio Kačić. Taj će se Jakšićev zaključak a manjim napomenama ovdje pokušati učvrstiti.

Spomen *comesa* Mihalja otvara dodatne genealoške spoznaje o rodu. On je najvjerojatnije identičan pretku po kojemu Mihovil (egzaminator) nosi patronimik Mihaljević, odnosno identičan Mihovilu Petroviću koji se spominje kao predak svih Kačića navedenih u ispravi iz 1411. (Prilog 2). Premda se ne može pouzdano utvrditi vrijeme smrti Mihovila Mihaljevića, spomen *comesa* Mihalja vremensko-generacijski odgovara Mihovilu Petroviću. Sukladno gore iznesenoj tvrdnji da spominjanje po-

⁸³ DAZd, PS, ACI, 524a-525 (10. 6. 1394., II).

⁸⁴ ZKZd, AR, ACI, 22-22' (7. 3. 1391., XIV).

⁸⁵ ZKZd, AR, ACI, 22'-23' (7. 3. 1391., XIV).

⁸⁶ Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, str. 112-113.

⁸⁷ Isto str. 111, spominjući kupoprodaje Ivana Mihaljevića i Ivana pokojnog Jakova Kačića iz druge polovine XIV. stoljeća vezane za Kačinu Goricu, Jakšić zaključuje da je to selo bilo "tijekom 14. stoljeća u posjedu pojedinaca koji su pripadali rodovskom plemstvu Kačića po kojima najvjerojatnije baštini i svoj naziv Kačina."

⁸⁸ Mirko Zjačić, *Spisi zadarskih bilježnik Henrika i Creste Tarallo 1279.-1308.*, Spisi zadarskih bilježnika I, Zadar 1959., dok. 29, str. 111-112; ... *Damianus de Miligosto, ciuis Iadrensis, conquerens se supra uxorem condam comitis Michalis (!) de Nona et filios suos dicens, quod iam diu ipse comes Michalis (!) tenuisset indebite terres, vineas atque possessiones suas de Cačinagoriça, bestias atque debita, ac nunc ipsa uxor eius et heredes sui smiliter teneant ac rationem ab eisdem habere non ualeant(t) ...*

jedinca u vezi s njihovim graničnim zemljama ne može služiti kao pouzdani dokaz pri određivanju je li ta osoba istodobno živa, te analogno spominjanju zemalja Petra Galca koje je vjerojatno kao zalog za isplatu Diminina miraza držao ser Krešo de Varicassis, čini se da Mihovil Mihaljević 1395. više nije živ. Umro je između 1389. i 1395, te je izgledno da nije imao djece. U kontekstu njegove smrti i nasljeđivanja očito treba promatrati i svjedočanstvo niza plemića da je pripadnik roda nadinskih Kačića.⁸⁹ Povodom čega je, međutim, do tog svjedočanstva konkretno došlo, nema podataka.

Spoznaje o nasljeđivanju imena potvrđuju da je Ninjanin *comes* Mihalj bio djed Mihovila Mihaljevića. Najvjerojatnije oblik nasljeđivanja imena kakav je dominirao među patricijatom, nisu propustili primijeniti ni u Nin doseljeni Kačići, poglavito kao jedan od najlakših elemenata identifikacije s patricijatom. Premda nema potvrde, možda je neimenovana supruga *comesa* Mihalja bila Ninjanka. Vrijedna zapažanja je i sličnost imena *comesa* Mihalja i Mihalja Radinića. Naime, transkribirajući tekst Zjačić je upozorio na način zapisivanja Mihaljeva imena (*comes Michalis*). Uspoređujući taj s gore spomenutim oblicima kojima vrela bilježe Mihalja Radinića, čini se da je bilježnik 1289. ipak "namjerno" pogriješio, odnosno da se radi o imenskom obliku Mihalj, a ne Mihovil.

Razmišljanje dodatno potvrđuje u vrelima posredni spomen Ivana, oca Mihovila Mihaljevića. U kolovozu 1364. Butko pokojnoga Grubiše stanovnik u Petračanima (*Butcho condam Grupčii habitator ad Petrečanum*) prodaje Dragoslavu pokojnog Mihovila dva gonjaja zemlje zasađene lozom na mjestu Zaton.⁹⁰ Kao granične tim gonjajima spominju se zemlje neimenovanih baštinka Ivana Mihaljevića (*de borea terratici heredum Iohannis Michalouig*).

Sukladno navedenom, u vrelima neizravno spomenuti Ivan i Lapac (Klapac) nedvojbeni su sinovi *comesa* Mihalja, a Radin i Galac sinovi ili unuci. Potonje odgovara i vremensko-generacijski jer su 1289. neimenovani sinovi *comesa* Mihalja bili maloljetni, budući da u sporu s Damjanom de Miligostom, kao pravna osoba nastupa njihova majka. Dapače, osim njih, vrela bilježe još jednu osobu, koja je najvjerojatnije sin *comesa* Mihalja. Riječ je o Ninjaninu Petru pokojnog Mihovila, koji se početkom 1328. spominje među članovima poslanstva (sindicima) ninske gradske općine upućenog u Mletke zbog podvrganja Nina i njegova distrikta pod mletačku vlast.⁹¹ On se još

⁸⁹ Prilog 2.

⁹⁰ Praga, *Atti e diplomi di Nona*, str. 108. ... *gognaios circa duos vituum plantatarum super terram heredum Gerschi Phigaçolig ubi dicitur Çaton positam ...*

⁹¹ Šime Ljubić, *Listine o odnošajih između Južnoga Slavenstva i Mletačke Republike*, sv. 1, Zagreb 1868, dok. 550, str. 373-376. ... *transmisserunt Venecias nobiles et discretos viros dominos Petrum condam Michael, Jacobum Petri, Slavogostum Iohannis, et Jacobum Nicolai, suos concives, in ambaxatores, syndicos et procuratores eorum, specialiter ad submittendum in perpetuum totam civitatem, comunitatem, universitatem, districtum, comitatum, homines et bona None predictae fidelitate, dominio, regimini, protectioni, et deffensionni domini ducis et communis Veneciarum ...*

spominje i u ispravi iz studenog 1332. u vezi sa sukobom Ninjana s podanicima bribirskih Šubića. Naime, u listopadu 1332. opljačkana su dobra i ukradena stoka viteza Petra Mihovilova koje je držao u selu Suhovare (*per gentem eorum derobari fecerunt animalia et bona Petri Michael militis civis None in villa Zochovarie*).⁹² Pri tome je znakovito da drži posjede u selu Suhovare, upravo onome koje je Mihovil Mihaljević prodao Stjepanu Posedarskom, te da je vitez. Također, Petar je ime vjerojatno dobio po djedu, Petru pokojnog Otre.⁹³ U tom slučaju Petar bi bio i najstariji sin *comesa* Mihalja.

Osim u dva slučaja, Kačići koje otkrivaju vrela vezani su za Nadin. Čini se, međutim, da je rod bio u procesu raspadanja na obitelji. Do tridesetih godina XV. stoljeća broj pripadnika roda zabilježenih u vrelima, u usporedbi s prethodnim razdobljem, naglo je pao. Uzroke tome treba tražiti u procesu promjene postojećih društvenih i ekonomskih prilika tijekom prve polovine XV. stoljeća, Zadra kao sve jačega gravitacijskog centra u pogledu svih aspekata života, te nestanka kohezivnog elementa srednjovjekovnoga srednjeg i nižega hrvatskoga plemstva koji se najbolje očitovao ustaljenim običajima, ali i ulogom ugarskog i hrvatskoga vladara. U tim okvirima očuvanje patrimonija kao temeljnog samoidentifikacijskog sredstva roda moglo je voditi k depopulaciji hrvatskog plemstva, a sa sve većom osmanlijskom ugrozom i k relokaciji. Objavljivanjem kaptolskih spisa zadarskih bilježnika kraja XIV. i prve polovine XV. stoljeća, olakšat će se identifikacija pojedinih pripadnika rodova i samih rodova. Rasprave ovog tipa u kombinaciji s nadasve vrijednim podatcima koje čuvaju kaptolski spisi, postat će temelj daljnjim raspravama te omogućiti širi teorijski pristup problemima hrvatskog srednjovjekovlja.

PRILOZI

Prilog 1

18. srpnja 1405. Zadar.

Zadarski trgovac Ivan pok. Jurmana svjedoči pred Zadarskim kaptolom o primitku ždrijeba zemlje koji mu je za 165 libara malih založio Grgur pok. Vlatka od roda Kačića. Polovina ždrijeba nalazila se u Kačićini, a polovina u Podnadinu.

(fol. 10)

Na margini: solidos XX

die XVIII mensis Iulii [1405]

Coram capitulo Iadrense comparuerunt Iohannes quondam Iurmani mercarius (!), ciuis Iadrensis, nec non Iohannes Tusich de Podgorisse pristaldus sto (!?) de Pogradie

⁹² Ljubić, *Listine*, sv. 1, dok. 580, str. 392-394.

⁹³ O Petru pokojnog Otre usp. Majnarić, *Plemička obitelj Kučića*, str. 37-38.

creatus, qui Iohannes dicebat se habuiesse in pignore a Georgio quondam Vlatchi de genere Cacich vnam sortem terre pro libris centum sexaginta quinque pauorum, cuius sortis terre medietas est posita in loco vocato Chacischina, comitatus Ostrouice, in pluribus et diuersis clapis terre etc. et quia apte confinari non possunt sed confines ipsius totius loci hii sunt ut dixerunt ut dixerunt (!): de trauerssa (!) est villa Grabroçane, de siroco partim villa Vitorich et partim villa Griuine, de quirina partim villa Ielsane Parue et partim villa Lisane mediantibus via publica et lacho Nadini et de borea villa Dupçane, et alia medietas dicte sortis terre est sub Nadino, cuius sunt hii confines ut dixerunt: de trauersa, sirocho, quirina et borea Petar (!) quondam Radeni et Vlatchus eius filius de Nadino de genere Cacich cum consanguineis suis et forte alii sunt veriores confines quam sortem terre etc., fecit insinuari per dictum pristaldum et Martinum Otersich, Stanislauum Smulich de genere Vireuich et Georgium Ostricich de dicto genere Vireuich et Georgium quondam Martinii de Bicina de genere Lasnicich, vt ipse Iohannes Tusich pristaldus coram dicto capitulo dixit et varentauit [in die XXX in tri m...], dicens quod nulus atinens dicti Georgii quondam Vlatci de genere Cacich non contradixit dictam mensuracionem nec vllus contra eis (!?), sed omnes fuerunt contenti et mensurata fuit (fol. 10') dicta sors terre in eorum presencia, videlicet Micalis quondam Clapci et Gregorii fratrum et consanguineorum dicti Georgii ac etiam Carli et Iuuanis (!) fratrum, filiorum quondam Butchi Cociça, attinencium dicti Georgii, suplicans nobis ut de hac guarentatione fieri facimus publicum instrumentum etc.

Drugim rukopisom: Et ego presbiter Simon condam Nicholaii manu supra (!) scripsi. (DAZd, SZB, Iohannes de Trottis, b. I., fasc III. (ACI), fol. 10-10')

Prilog 2

21. 03. 1411. Zadar.

Zapis Zadarskog kaptola, na zahtjev Karola pok. Butka Kačića, o svjedočanstvu niza plemića i sudaca sudačkog stola u Podgrađu, koji potvrđuju da je Mihovil pok. Ivana Mihaljević pripadnik roda Kačića.

(p. 87)

Na margini: Carolli Cacich

Nos capitulum vniuersum cathedralis ecclesie sancte Anestasiae de ciuitate Iadre memorie commendantes etc. Ad nostram presentiam accessit Carolus filius quondam Butchi de genere Caçich petens a nobis humiliter et benigne sibi dari vnum hominem de nostram cogregationem et nostro capitulo pro testimonio fidedignum, qui debeat vna cum Gregorio Slipçich et Stanislauo Morssich hominibus illustris ducalis domini Venetiarum ad audiendum et intelligendum testificationem et guarentisiam infrascriptam, cuius iustis supplicationibus inclinati vocamus ad nos venerabilem virum dominum presbyterum Georgium Albanensem canonicum et confratrem

nostrum et de capitulo et congregatione nostra ac eidem mandauimus quatenus in virtute sancte obedientie personaliter iret cum predictis Gregorio et Stanislauo ad videndum, audiendum et intelligendum infrascriptas testifacationem (!) et guarentesias et quicquid superinde videret, audiret et intelligeret nobis fideliter et bona fide refferret, qui dominus Georgius iens et rediens, vetulit nobis se vna cum predictis Gregorio et Stanislauo hominibus illustris ducalis domini Venetiarum iuisse et personaliter accessisse ad sedem Podgradie et coram eius curia et ibidem vidisse, audiuisse et intelexisse:

Stoyssam de genere Subich, iudicem dicte sedis;
Marinum Slanotinich, iudicem dicte sedis;
Tollen de genere Virieuich (!), iudicem dicte sedis;
Vlathum Spertich de genere Cussich;
Damianum Braconich de genere Drusich, iudicem dicte sedis;
Carinum Zupančich de genere Polethissich (!);
Micloum Budacich de genere Chucari;
Iuan Muricin de genere Mogorouich;
Thomas Cačanich de genere Lačničich (!);
Paul Vladislauch de genere Jamometi;
Ratchus Budonich de genere Pruchli;
Iuan Neorich de genere Budonich;
Iuan Cussich, Percho Sicačich, pristaldos dicte sedis,

(p. 88) et quod plures alios homines ibidem existentes vnanimiter et nemine discrepantes dicent et palam testificare et manifestare (!), quod Michael quondam Iohannis Michallgeuich de Nona fuit de generatione Cačich et quod Carolus condam Butchi et Iohannes frater suus, Iuray quondam Vlatchi, Milgost et Michael et Gregorius fratres quondam Clapci fuerunt et sunt de genere Cačich et descenderunt de Michaele Petrouich de dicto genere Cačich, et quod suprascriptus Michael condam Iohannis Micalgeuich est de vna domo et de vno sanguine et partitores in omnibus confinibus cum superscriptis suis heredibus. Qua quidem rellationem (!) nobis facta et per nos dilligenter intellecta statim mandauimus Theodoro de Prandino notario iurato dicti nostri capituli, quatenus ipsam rellationem scribere et anotare deberet in quaterno magno dicti nostri capituli et in forma priuilegiarum literarum ut nostri capituli moris (!) est extrahere ac etiam dicti nostri capituli maioris sigilli appensione muniri ad hoc ut fides plenissima vbilibet adhibeatur pro cautella et securitate suprascriptii Carolli et fratris sui ac omnium aliorum quorum interest uel interesse potest et posset quodlibet in futurum. Actum et datum in prefata nostra cathedrali ecclesia sancte Anestasiae de Iadra. Anno domini a natiuitate eiusdem MoCCCC vndecimo, indictione IIIIa, die XX primo mensis Marcii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Iohannis diuina prouidentia pape XXIII anno primo.

(AHAZU, TP-IT, ACL, pp. 87-88)

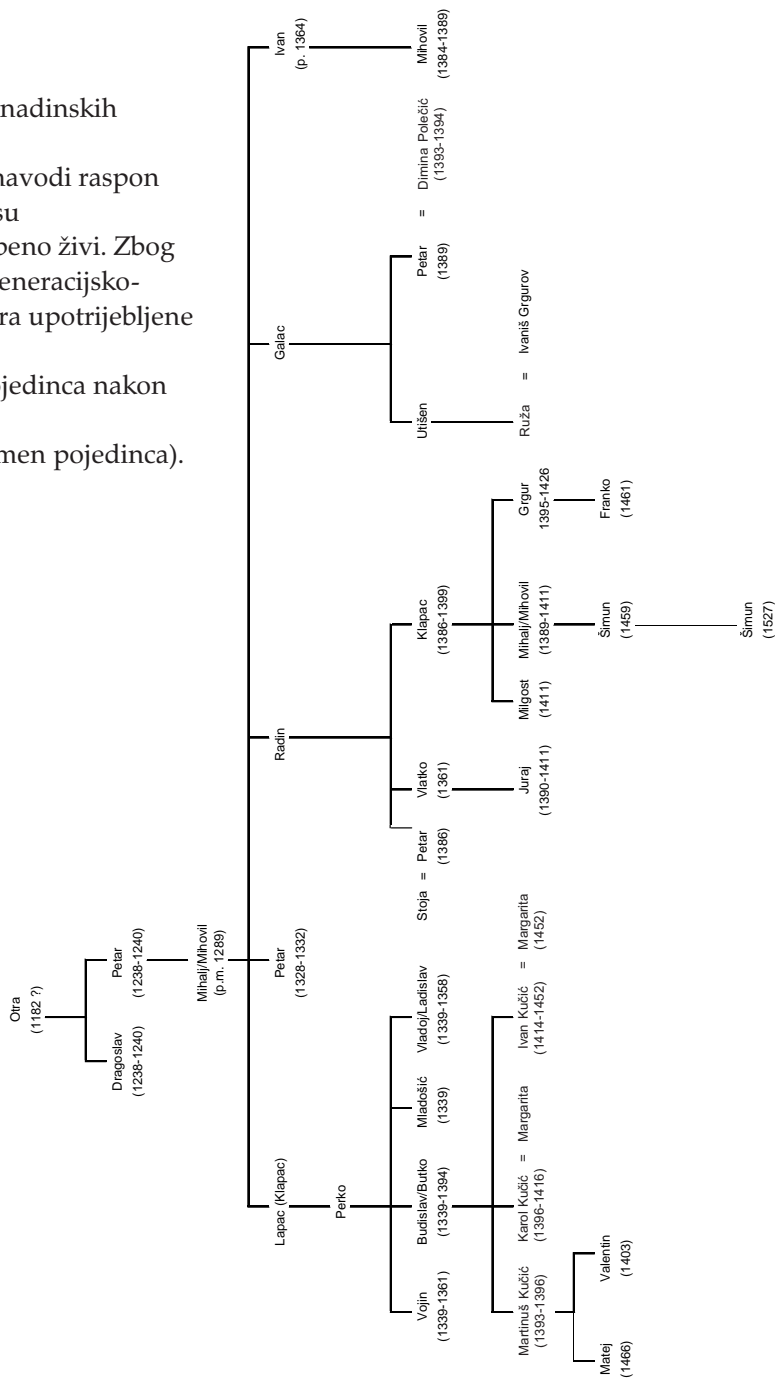
Prilog 3

Rodoslovlje roda nadinskih Kačića

U zagradama se navodi raspon godina u kojima su pojedinci nedvojbeno živi. Zbog lakšeg praćenja generacijsko-vremenskog okvira upotrijebljene su i kratice:

p. m. (spomen pojedinca nakon njegove smrti),

p. (neizravni spomen pojedinca).

EKSKURS

Neka zapažanja o ženskom pravu nasljeđivanja krajem XIV. i u prvoj polovini XV. stoljeća

Prema spoznajama o modelu nasljednih odnosa među ugarskim plemstvom (Tripartit), u slučaju da plemić nije imao muškog nasljednika i utruća grane/ogranka roda, njegovi su posjedi pripali njemu srodstvom najbližim muškim pripadnicima roda/obitelji.¹ To potvrđuje i čl. 17. te posredno čl. 3. Novigradskog zbornika starohrvatskoga običajnog prava.² Da su ti članci vrijedili već krajem XIV. i u prvoj polovini XV. stoljeća neizravno je pokazao N. Jakšić dokazavši kako je zapis Novigradskog zbornika nastao 1452., odnosno 1454., a ne kako se do tada smatralo tek 1552. godine.³ Širi kontekst tim Jakšićevim razmišljanjima ponudio je M. Ančić.⁴ Iznio je kako nastanak Zbornika treba tražiti u izmijenjenim prilikama na širem području zadarskog zaleđa nakon 1409., pri čemu je elita novigradskoga kotara 1452. dala legitimitet nakadašnjoj tradiciji njihovih "djedova i pradjedova na tlu Hrvatske između Knina i Nina".⁵

Sukladno tome u slučaju gore spomenute Stoje, udovice Petra Radinića Kačića, uz već spomenuti čl. 3. (prilikom podjele nekretnina između braće, sestrama ne trebaju dati dio nekretnina, ali im moraju dati opremu makar i iz nekretnina, ako se udaju ili postaju redovnice), čl. 2. svjedoči da u slučaju podjele imovine udovici pripada miraz i odjeća te dio muževljevih nekretnina jednak dijelovima koje su dobila djeca, a čl. 5. da djevojka (najvjerojatnije kći) nakon smrti plemića u slučaju da se ne uda, može uživati njegove nekretnine, dok u slučaju preudaje to ne može, odnosno čl. 17. prema kojemu braća pokojnog muža ne mogu supruzi uskratiti muževljev dio ako ostane udovica, a ako se časno preuda (ne oskvrnjujući bračnu postelju) te su je dužni časno otpremi i dati joj opremu (ruho) i miraz. Isto potvrđuje i mađarski Tripartit.⁶ Jesu li pak braća odlučivala ili poticala preudaju udovice ne može se odgovoriti. To je vjerojatno ovisilo o slučaju, te o visini miraza.

Uspoređujući čl. 1 (podjela oca i sinova) i 3 s čl. 5 i 17, prednost dobiva očuvanje rodovskog/obiteljskoga patrimonijalnog posjeda (muško pravo nasljeđa), odnosno u slučaju da nema djece, pokojnog muža stvarno nasljeđuju braća, a pravo uživanja

¹ Usp. Erik Fügedi, *The Elefánthy. The Hungarian Nobleman and His Kindred*, Budapest 1998., str. 21 (English edition of *Az Elefánthyak. A középkori magyar nemes és klánja*, Budapest 1992).

² Usp. Barada, *Starohrvatska seoska zajednica*, str. 160; Lujo Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo*, Zagreb 1996., str. 246-256, 264-271, ovdje 247-250).

³ Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, str. 170-180, 321-322, 155.

⁴ Mladen Ančić, Vrijeme i okolnosti postanka Novigradskog zbornika, *Povijesni prilozi*, god. 22, sv. 25, Zagreb 2003., str. 133-161.

⁵ Isto, str. 157-158, 139.

⁶ Fügedi, *The Elefánthy*, str. 24-25; usp. Karbić *Hrvatski plemićki rod*, str. 90-92, koji je također istaknuo razliku Tripartita i hrvatskog običajnog prava. Naime, prema Tripartitu miraz je uključivao i tzv. *res paraphernales* kao vjenčani dar u pokretnini, koji je supruga primala od svojih i muževljevih roditelja, dok se u hrvatskom običajnom pravu spominje samo miraz, *dos*.

muževljevih nekretnina dobiva udovica kao svojevrsno sredstvo prihoda u slučaju ostanka u muževu rodu. U slučaju udovičine preudaje nekretnine nisu bile otuđene već su se vratile rodu uz obvezu isplate miraza i opreme, te uz moguće naknadu (čl. 17. – časna otprema).

L. Margetić smatra da je udovica bez djece na muževu imanju imala “samo jako stvarno pravo dok se ne preuda ili dok se ne oda nemoralnom životu”.⁷ Prema članku 17. udovica je takvo pravo uistinu imala, no braća su ta koja raspolažu nekretninama pokojnog muža i omogućuju udovici uživanje muževa dijela.⁸ Pitanje je jesu li taj mužev dio činile cjelokupne njegove nekretnine, no spomenuti primjeri imovine Petra Galca i donekle Mihovila Mihaljevića to ne potvrđuju. Moguće je da su braća pokojnika raspolagala naslijeđenim muževim nekretninama, a udovica stečenim.⁹ Ta je tvrdnja u skladu i s odredbom Tripartita na koju upozorava L. Margetić,¹⁰ a prema kojoj nekretnine stečene kupnjom s obzirom na vlasnikovo raspolaganje njima, podliježu propisima o pokretninama. Za potvrdu potonjeg razmišljanja ipak je neophodno detaljnije istraživanje na većem uzorku primjera.

Uzgredno valja napomenuti da je na sličnom smjeru zaključivanja bio i M. Ančić, iako pozornost najprije posvećuje položaju kćeri.¹¹ On je osporio Margetićevo razmišljanje o jakom stvarnom pravu udovica u zadarskom zaleđu (za razliku od tog prava u Poljicama), iako ta Margetićeva tvrdnja nije u kontradikciji s muškim pravom nasljeđa. U svemu nije sporno muško pravo nasljeđa već modalitet isključivanja žena (udovica i kćeri) iz nasljeđa, što je zaključio i Ančić. Potonji također s pravom smatra da Novigradski zbornik nije zakonski tekst s normativnom vrijednošću. Na ovom se mjestu još naglašuje da se čini kako Zbornik iznosi/detaljizira odredbe koje su potencijalno ekscesne, a širi kontekst odredbi bio je najvjerojatnije poznat ondašnjim sudskim institucijama te nije bilo potrebe bilježiti ga. Tek će podrobnije proučavanje pojedinih slučajeva u praksi i njihova usporedba s odredbama Zbornika pokazati njegovu pravu vrijednost.

Na kraju, u vezi s raspravom o rodu nadinskih Kačića, valja napomenuti kako je Nikola Becić, jedan od osmorice plemića na čije je traženje Zbornik i zapisan, živio upravo u Nadinu.¹² To dodatno potvrđuje spominjanu vezu koja je postojala između Viktorića i Kačića.

⁷ Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno*, str. 249.

⁸ Slično zaključuje i sam Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno*, str. 252, kad govoreći o pravima udovice prema Poljičkom statutu kaže “ona se zajedno s djecom ne nalazi pod skrbništvom muževljevih rođaka, npr. djevera”, misleći pri tome valjda na Novigradski zbornik.

⁹ Usp. Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno*, str. 275-265, Jakšić, *Hrvatski srednjovjekovni krajobrazi*, str. 153-154.

¹⁰ Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno*, str. 261.

¹¹ Ančić, *Vrijeme i okolnosti*, str. 155-156, uz pomalo nedosljednu uporabu termina žena/kći, odnosno supruga.

¹² O Nikoli Beciću usp. bilješku 63.

Ivan Majnarić

The Noble Radinić Family, a Branch of the Kačići of Nadin

Summary

Based on both the published and the unpublished sources (kept in the State Archive of Zadar, the Archive of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb, and the Scholarly Library of Zadar), the paper brings out new facts concerning the members and genealogy of the Kačić kindred, and thus amplifies the earlier published paper in the previous volume of *Zbornik*. Special attention is paid to the identification of the branch descended from Radin Kačić and its members (Peter, Vlatko and Klapac, and their sons, especially Michael, Gregory and George). Some inheritance disputes within the kindred are also discussed, as well as the connection of Michael Mihaljević from Nin, son of the late John, and his forebears, with the Kačić kindred. The author concludes that the aforementioned John and a person named Peter, most probably his brother, were in fact Radin's brothers. As an appendix to the paper, the author provides a transcript of the two documents concerning members of the kindred, as well as a reconstruction of the family tree with all members identified, up to now, of the Kačić kindred of Nadin.

Key words: the Late Middle Ages, the hinterland of Zadar, nobility, the Kačić kindred of Nadin, Nin, inheritance, genealogy.